

Utdanningsdirektoratet

Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO

Norge

Innspill til arbeidet med ny felles rammeplan for lærerutdanningene

Utdanningsforbundet takker for muligheten til å gi innspill til det videre arbeidet med strukturen til felles rammeplan, og innholdet i felles innledende del. Utdanningsforbundet er en fag- og profesjonsforening som representerer over 190 000 medlemmer i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning. De fleste av våre medlemmer i høyere utdanning jobber i lærerutdanning.

Behov for konsekvensutredning

Utdanningsforbundet er i utgangspunktet positiv til et nytt styringssystem. For å etablere et godt og forutsigbart system er vi opptatt av at en rekke vilkår som sikrer forutsigbarhet og relevans, nedfelles i rammeplanen. Ekspertgruppen har anbefalt ulike modeller for overordnet styring, men en helhetlig konsekvensutredning mangler. Utdanningsforbundet registrerer at det i oppdraget til Faglig råd for lærerutdanning heller ikke forventes en konsekvensutredning som samsvarer med krav til innhold i et beslutningsgrunnlag, utredningsinstruksen §2-1. Det mener vi er uheldig. Konsekvensene av endringene er komplekse. Det må vurderes hvordan de kan påvirke nyutdannedes pedagogiske og didaktiske kompetanse, undervisningskompetanse, konsekvenser for lønn og arbeidsvilkår og attraktivitet i arbeidsmarkedet.

Fordi ekspertgruppens anbefaling er det eneste grunnlaget som finnes for et videre arbeid, benytter vi [Sluttrapport fase 2: En felles rammeplan. Overordnet styring av lærerutdanningene](#) som utgangspunkt for vårt innspill.

Lærerprofesjonens rolle i arbeidet med rammeplanen

For at rammeplanen skal være relevant og være godt forankret i praksis, er det avgjørende at Utdanningsforbundet som lærerprofesjonens organisasjon deltar aktivt i arbeidet. En rammeplan som er utformet i tett kobling med profesjonens erfaring vil styrke både innholdet og legitimiteten. Utdanningsforbundet bestiller oppdragsforskning og gjennomfører jevnlig undersøkelser blant medlemmer og studenter i lærerutdanningene om behov, holdninger og syn på lærerutdanning, og kompetanse- og karriereutvikling. Dette kunnskapsgrunnlaget mener vi har høy relevans for arbeidet med rammeplanene.

Når profesjonen gjennom dens representanter er en reell medskaper, økes sannsynligheten for at planen faktisk vil bidra til høyere kvalitet i lærerutdanningene. Utdanningsforbundet har derfor jobbet på flere nivåer i organisasjonen som grunnlag for vår politikk om innhold og organisering av fremtidens lærerutdanninger.

Generelle forventninger til felles rammeplan

En rammeplan er en forskrift som nedfeller unntak fra hovedreglene i lov om universiteter og høyskoler og underliggende forskrifter. En fremtidig felles rammeplan må dermed synliggjøre og sikre profesjonsfaglige elementer, arbeidsmåter og kompetanser som alle nyutdannede lærere skal ha, på de alderstrinnene de er utdannet for. Ny rammeplan må inneholde tydelige og presise reguleringer som gir klare føringer for de ulike lærerutdanningene. Det som nedfelles i rammeplanen bør ikke være overlappende med innhold i andre regulerende dokumenter på overordnet eller samme nivå.

Det sentrale i en felles rammeplan må være å fremheve profesjonsfaglige elementer, arbeidsmåter, pedagogikk og didaktikk, samt kompetanse om barn og unges læring, utvikling og danning på ulike alderstrinn. Rammeplanen bør inkludere historiske og fremtidsrettede perspektiver på lærerrollen og utviklingen av barnehage og skole. Trang økonomi ved utdanningsinstitusjonene gjør at lærerutdanningene er under press. Det må derfor ikke åpnes for mulighet til å redusere det profesjonsfaglige innholdet og de profesjonsfaglige aktivitetene i lærerutdanningene. Rammeplanen må tydelig angi omfanget av lærerutdanningene for de ulike alderstrinn og hvilken akademisk grad utdanningene fører frem til.

Større handlingsrom for institusjonene må balanseres med tydelig formål, felles kompetanser og felles verdier, slik at lærerutdanning og lærerkompetanse er gjenkjennelig i samfunnet. Vi må unngå at lærerutdanningsfeltet blir enda mer uoversiktlig enn det er i dag. Utdanningsforbundet støtter en rammeplan for samiske lærerutdanninger og en rammeplan for andre lærerutdanninger. En modell med en felles innledende del som beskriver læreres felles kompetanser og verdier og underkapitler med spesifikke føringer som ligger til grunn for det enkelte lærerutdanningsprogram kan synliggjøre hva som er særegent ved lærerutdanning. Dette forutsetter at profesjonsfaglige verdier og kompetanse knyttet til barnehagebarn og elevers aldersnivå vektlegges.

Felles innledende del – felles verdier og felles kompetanser

En felles innledende del av rammeplanene må tydelig formulere lærerprofesjonens felles verdier og kompetanser. I håp om å rekruttere flere studenter til lærerutdanningene gjør myndighetene utdanningene mer fleksible i innhold og organisering. Utdanningene skal også kunne tilpasses til lokale kompetansebehov. Lokalt kompetansebehov blir i mange sammenhenger konkretisert som fordypning i flere undervisningsfag, enn antallet i dagens lærerutdanninger. Diskusjonene går ikke like høyt om profesjonsfaglig kompetanse, pedagogikk og didaktikk. Læreryrket er komplekst, og lærere har derfor behov for mange ulike typer kompetanse. Rammeplanen må tydelig vektlegge at studentene skal utvikle fagkompetanse, pedagogisk kompetanse, didaktisk kompetanse, relasjonskompetanse, endrings- og utviklingskompetanse og profesjonsetisk kompetanse. Utvikling av studentenes profesjonelle skjønn innenfor alle disse seks kategoriene må være en integrert del.

Praksisstudiene har en sentral rolle i lærerutdanningene. Studentene bruker kunnskap fra alle kompetanseområder i utdanningen sammen med forskning som del av egen læring og profesjonsutvikling. I rammeplanene må det nedfelles at alle lærerutdanninger skal inneholde

veiledet, variert og vurderte praksisstudier. Praksisveileder må ha formell veilederutdanning. Praksisstudiene må være relevant for alderstrinnet det utdannes for, og være en integrert læringsarena i lærerutdanningen. Praksisstudier skal som hovedregel gjennomføres fysisk i barnehage, skole eller virksomhet med relevans for yrkesfaglærerutdanning. Studentene bør også ha praksisstudier i digital undervisning.

For å sikre at lærerutdanningene blir godt forankret i forskning og erfaringskunnskap, og oppleves som relevant for studenter, lærerutdannere og praksisfeltet må kravet om tett samarbeid om helhetlige integrerte lærerutdanningsprogram med lærere og ledere i barnehage og skole, nedfelles i rammeplanene.

Lærerutdanninger er profesjonsutdanninger, og virkeområde for utdanningene – at de kvalifiserer for ansettelse i barnehage og ansettelse og undervisning i skolen, må nedfelles i rammeplanene. Rammeplanene må også knytte lærerutdanningene til barnehageloven og opplæringsloven med forskrifter.

Læringsutbyttebeskrivelser i felles rammeplan?

Læringsutbyttebeskrivelser er kunnskaper, ferdigheter og kompetanser studenter skal ha etter endt utdanning. Utdanningsforbundet mener at ett felles sett med læringsutbyttebeskrivelser ikke er forenelig med at lærerutdanningene også i fremtiden skal ha ulik lengde, omfang og nivå i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR). Utdanningsforbundet anser ett felles sett av læringsutbyttebeskrivelser som lite hensiktsmessig.

Dersom rammeplanens underkapitler organiseres etter aldersnivå og det åpnes for å kombinere flere aldersnivå i en og samme lærerutdanning, må læringsutbyttebeskrivelser utformes av hver enkelt lærerutdanningsinstitusjon. Hvert enkelt lærerutdanningsprogram kan da bestå av ulike sett av læringsutbyttebeskrivelser som institusjonen skal sammenfatte til egne læringsutbyttebeskrivelser. En slik måte å organisere arbeidet med læringsutbyttebeskrivelser på kan skape store variasjoner og gjøre det krevende for søkere til utdanningene, lærere, tillitsvalgte og arbeidsgivere å vurdere hva utdanningen kvalifisert for.

Utdanningsforbundet mener at dersom rammeplanen beskriver lærerkompetanse på annen måte enn som lærerutdanninger, bør ikke rammeplanen inneholde læringsutbyttebeskrivelser. Felles kompetanser alle lærere skal ha kan reguleres i punktene *Generelle kompetansemål* og i *Kunnskapsområder og kompetansekrav* i innledende del. Spesifikke kompetansekrav knyttet til hvert enkelt aldersnivå nedfelles i underkapitlene. Til sammen bør disse punktene dekke de profesjonsfaglige temaene og aktivitetene i dagens læringsutbyttebeskrivelser.

Dersom underkapitler organiseres i lærerutdanninger bør det nedfelles læringsutbyttebeskrivelser i rammeplanen fordi disse bidrar til å tydeliggjøre innhold og hvilken kompetanse den enkelte lærerutdanning fører frem til.

Kunnskapsmål og kompetanseområde

Generelle kompetansemål og Kunnskapsområder og kompetansekrav beskriver de profesjonsfaglige kompetansene alle lærerstudenter skal ha tilegnet seg gjennom lærerutdanningen.

Generelle kompetansemål

Lærerutdanning er en dannelsesprosess som skal forberede studentene på å fylle den komplekse lærerrollen på en reflektert og profesjonell måte. Dannelsesprosessen innebærer å

utvikle praktisk kompetanse som ruster lærerstudenter til å anvende kunnskaper og ferdigheter på gode måter i møte med morgendagens barnehage og skole. Profesjonsfaglig dannelse må nedfelles i rammeplanene som et generelt kompetansemål for en lærerutdanning.

Studentene må gjennom lærerutdanningen lærer å ta ansvarlige valg og kunne begrunne dem med selvstendig etisk refleksjon. Valgene må også kunne begrunnes ut fra et profesjonelt faglig ståsted. Det må presiseres at studenten må lære å begrunne egne valg ut fra profesjonsfaglig og profesjonsetisk refleksjon.

Nyutdannede lærere må kunne holde seg faglig oppdatert og ta i bruk ny forskning og bruke den i utviklingen av egen profesjonsutøvelse, i utvikling av profesjonsfellesskapet, barnehage og skole.

En god lærer må kunne etablere og vedlikeholde gode relasjoner til barnehagebarn/elever, foreldre, kollegaer, støtteapparatet rundt barnehagen og skolen. God relasjonskompetanse er avgjørende for å lykkes som lærer. Mange nyutdannede lærere rapporterer at det relasjonelle arbeidet er vanskelig. Relasjonskompetanse må læres og utvikles gjennom lærerutdanningen, og må nedfelles i rammeplanen som en generell kompetanse for alle lærere.

Kunnskapsmål og kompetanse

Alle lærerutdanninger må inneholde et profesjonsrettet pedagogikkfag. I tillegg må fagdidaktikk, barn og unges utvikling, læring og lek ha en sentral rolle i rammeplanen. All lærerutdanning skal gi studentene kompetanse i bruk av teori, metode og forskning.

Underkapitler

Utdanningsforbundet mener det er mulig å organisere rammeplanen i aldersnivå (barnehage, 1.-4. trinn, 5.-7. trinn, ungdomstrinnet, studiespesialiserende fag og yrkesfag), men foretrekker dagens organisering i ulike lærerutdanninger. Om rammeplanen organiserer lærerutdanning etter en ny logikk kan dette føre til mange ulike nye måter å kvalifisere lærere på. Endringene kan få føringer for læreres kvalifikasjoner, og for systemet bygd opp over flere tiår knyttet til avtaler om læreres lønns- og arbeidsvilkår. Utdanningsforbundet vil gjøre oppmerksom på at dette kan gi oss en betydelig mer uoversiktlig sektor.

Formålet med underkapitler må være at de fastsetter krav til innhold og organisering av de ulike lærerutdanningene. De må sikre at utdanningen kvalifiserer for ansettelse som lærer i barnehage eller i skole. Underkapitlene må presisere innhold, arbeidsmåter og organisering som er vesentlig for ulike alderstrinn i barnehage og skole. Underkapitlene må gi nærmere beskrivelser og reguleringer om hvordan lærerutdanningsprogrammene skal utformes.

Utdanningsforbundet mener at dagens omfang av praksisstudiene må videreføres for tilsvarende lærerutdanninger og nedfelles i underkapitlene. Praksisstudiene må fortsatt ha relasjonell kompetanse, profesjonsetiske kompetanse og dannelse sentrale elementer. Bruk av digitale treningsarenaer, analyse av film og partiske profesjonsfaglige oppgaver kan være nyttig og relevant, men skal ikke være del av studentenes obligatoriske veiledede praksisstudier.

Utdanningsforbundet mener at følgende må beskrives i underkapitlene:

- Omfang av praksisstudier og hvor praksisstudiene skal gjennomføres
- Omfanget av undervisningsfag. Minst omfang må være 30 studiepoeng

- pedagogikk/ pedagogikk og elevkunnskap/profesjonsfaget i alle lærerutdanninger på minst 60 studiepoeng
- Overordnede konkretiseringer av profesjonsfaget knyttet til alderstrinn/aldersnivå
- Tverrfaglige tema som del av utdanningene
- Aldersspesifikk kompetanse for trinnene og kompetanse i undervisningsfagene utdanningen kvalifiserer for
- Om barnehagelærerutdanningen i fremtiden skal organiseres i tverrfaglige kunnskapsområder må dette nedfelles i rammeplanen
- Presisering av at lærerutdanningsprogrammene skal kvalifiserer både for ansettelse og undervisning i skole og for ansettelse i barnehage

Utdanningsforbundet har utarbeidet eksempler på innholdselementer i underkapitler organisert etter aldersnivå. Vi har også laget ved to eksempler på hvordan punktene kan konkretiseres i en studieprogramplan. Eksemplene er vedlagt dette dokumentet.

Med vennlig hilsen

Morten Solheim
Seksjonsleder

Gunn Gallavara
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.

Underkapitler

Barnehage

- Omfang av pedagogikk og kunnskapsområder
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere pedagogiske prosesser
- Aldersspesifikk kompetanse om barns utvikling
- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst 2/3-del av praksisstudier skal gjennomføres i barnehage
- Spesielle fordypninger i eksempelvis småbarnspedagogikk, spesialpedagogikk eller estetiske fag
- Innhold og sammensetning som kvalifiserer for ansettelse i barnehage, herunder foreldresamarbeid og ledelse av pedagogiske prosesser

1-4. trinn

- Omfang av pedagogikk, didaktikk og undervisningsfag
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere faglige og pedagogiske prosesser
- Aldersspesifikk kompetanse om barns utvikling
- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst 2/3-del av praksisstudier skal gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen
- Spesielle fordypninger og/eller obligatoriske undervisningsfag, for eksempel begynneropplæring, kontaktlærerrollen, lek, læring og danning
- Fagsammensetning som kvalifiserer for ansettelse på ulike trinn i skolen

5-7. trinn

- Omfang av pedagogikk og elevkunnskap, didaktikk og undervisningsfag
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere faglige og pedagogiske prosesser
- Aldersspesifikk kompetanse om barns utvikling
- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst 2/3-del av praksisstudier skal gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen.
- Spesielle fordypninger og/eller obligatoriske undervisningsfag, for eksempel klasseledelse
- Fagsammensetning som kvalifiserer for ansettelse på ulike trinn i skolen

Ungdomstrinnet

- Omfang av pedagogikk og elevkunnskap/ pedagogikk, didaktikk og fag
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere faglige og pedagogiske prosesser
- Aldersspesifikk kompetanse om unges utvikling
- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst 2/3-del av praksisstudier skal gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen.
- Spesielle fordypninger og/eller obligatoriske undervisningsfag
- Fagsammensetning som kvalifiserer for ansettelse på ulike trinn i skolen

Studieforberedende utdanningsprogram

- Omfang av pedagogikk, didaktikk og fag
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere faglige og pedagogiske prosesser
- Aldersspesifikk kompetanse om unges og voksnes læring og utvikling

- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst 2/3-del av praksisstudier skal gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen.
- Spesielle fordypninger og/eller obligatoriske undervisningsfag
- Fagsammensetning som kvalifiserer for ansettelse på ulike trinn i skolen

Yrkesfaglige utdanningsprogram

- Omfang av pedagogikk, yrkesdidaktikk og yrkesfag
- Omfang av faglige og didaktiske kunnskaper i å planlegge, begrunne, gjennomføre, dokumentere og evaluere faglige og pedagogiske prosesser
- Yrkeskompetanse gjennom fag- eller svennebrev eller profesjonsrettet bachelor må være tydelig formulert
- Aldersspesifikk kompetanse om unge og voksnes læring og utvikling
- Minimum omfang av praksisstudiene. Minst halvparten av praksisstudiene skal gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen. Den andre halvparten gjennomføres på relevante alderstrinn i skolen eller i bedrift/virksomhet avhengig av studentene kompetanse ved opptak.
- Minimum omfang av praksis i bedrift/virksomhet
- Spesielle fordypninger og/eller obligatoriske undervisningsfag, herunder yrkesfaglig fordypning
- sentrale perspektiver som Helse - miljø og sikkerhet
- Fagsammensetning som kvalifiserer for ansettelse på ulike trinn i skolen

Eksempel på underkapittel

som kvalifiserer for ansettelse på ungdomstrinnet

- Pedagogikk og elevkunnskap 60 studiepoeng - Fag I (masterfaget) minst 120 studiepoeng, inkludert masteroppgave med omfang på minst 30 studiepoeng.
- Inntil 60 studiepoeng kan brukes på et eller flere emner med omfang på 30 studiepoeng, med innhold innen skolefag, skoler relevante fag, fagdidaktikk, pedagogikk eller spesialpedagogikk.
- Ett av fagene norsk minst 60 studiepoeng, engelsk minst 60 studiepoeng eller matematikk minst 60 studiepoeng er obligatorisk
- Utdanningen skal omfatte tre undervisningsfag
- Omtrent halve utdanningen skal utgjøre en fordypning mot ungdomstrinnet
- Praksisstudiene skal bestå av minst 110 dager veiledet, variert og vurdert praksis i skolen og være en integrert del av utdanningen

som kvalifiserer for ansettelse på 1.-4. trinn

- Pedagogikk og elevkunnskap 60 studiepoeng
- Fag I (masterfaget) minst 120 studiepoeng, inkludert masteroppgave med omfang på minst 30 studiepoeng.
- Inntil 60 studiepoeng kan brukes på et eller flere emner med omfang på 30 eller 60 studiepoeng, med innhold innen skolefag, skoler relevante fag, fagdidaktikk, pedagogikk eller spesialpedagogikk.
- Utdanningen skal omfatte fire undervisningsfag
- Tre undervisningsfag må være på minst 30 studiepoeng.
- Norsk 30 studiepoeng og matematikk 30 studiepoeng er obligatorisk begynneropplæring, kontaktlærerrollen, lek, læring og danning
- Omtrent halve utdanningen skal utgjøre en fordypning mot 1.-4. trinn
- Praksisstudiene skal bestå av minst 110 dager veiledet, variert og vurdert praksis i skolen og være en integrert del av utdanningen